

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Inhoudelijke Ondersteuning**

aan De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

datum 23 juni 2011

Betreffende wetsvoorstel:

32549

Wijziging van de Telecommunicatiewet ter implementatie van de herziene telecommunicatierichtlijnen

Eindstemming wetsvoorstel

Het wetsvoorstel is op 22 juni 2011 met algemene stemmen aangenomen door de Tweede Kamer.

De stemmingen over de amendementen en moties vonden plaats op 21 juni 2011.

Aangenomen en overgenomen amendementen

Artikel I, onderdeel B

15 (Van Dam)

Het vierde lid van artikel 1.3 betreft de verzwaaring van de motivatie-plicht voor OPTA. Deze verzwaarde motiveringsplicht wordt niet voorge-schreven door de Europese richtlijn, maar is een eigen keuze geweest van de Tweede Kamer in eerdere samenstelling. De afgelopen jaren is gebleken dat deze verzwaarde motiveringsplicht OPTA belemmert haar toezichthoudende taak ten gunste van de belangen van de consument en de eerlijke marktwerking uit te voeren. Het betreffende vierde lid geeft aanbieders van communicatiediensten een extra juridisch handvat om in beroep te gaan tegen besluiten van OPTA. Het vierde lid zou er bijvoor-beeld toe kunnen leiden dat een besluit van OPTA om concurrenten toegang te geven tot de kabel zodat consumenten hun aanbieder van kabeltelevisie voortaan kunnen kiezen, opnieuw voor de rechter sneuvelt. OPTA heeft ook

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

datum 23 juni 2011

blad 2

na het schrappen van het vierde lid een plicht zijn besluiten te motiveren, maar die motivering is dan van normale zwaarte. Gelet op de marktomstandigheden is het van belang dat OPTA zijn taak op een normale manier kan uitvoeren en niet wordt belast met een extra zware onderbouwingsplicht. Dat is in het belang van de eerlijke markt-werking en zodoende in het belang van de consument.

Aangenomen. Voor: PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, VVD, SGP, ChristenUnie, CDA en de PVV

Artikel I, onderdeel W

Artikel 6a.21

18 (Van Dam)

Gelet op de moeite die het OPTA gekost heeft en nog kost om concurrenten van kabelbedrijven toegang te verschaffen tot de kabelnetwerken of de gelegenheid te bieden de programmadienst tegen groothandelstarieven af te nemen en zelf weder te verkopen aan consumenten, is het gerechtvaardigd enkele mogelijkheden voor OPTA een wettelijke basis te geven. Dat gebeurt met dit amendement. Aangezien de Europese telecommunicatierichtlijnen niet zien op de inhoudsdiensten, is er ruimte voor de nationale regelgever om specifieke regels op te stellen die zien op inhoudsdiensten. De wetgever heeft dat eerder al gedaan met de opname van paragraaf 6a.7 in de Telecommunicatiewet, in afwijking van de bepalingen in de Europese richtlijnen. Deze bepalingen hebben echter nog niet het gewenste effect gehad. Dit amendement beoogt dat effect wel te hebben. Ten eerste regelt het amendement dat OPTA een toegangsverplichting kan opleggen aan aanbieders van een programmadienst. Ten tweede regelt het amendement dat OPTA een aanbieder van een programmadienst met een aanmerkelijke marktmacht altijd de verplichting moet opleggen de dienst en bijbehorende faciliteiten op groothandelniveau aan te bieden tegen door OPTA vastgesteld tarief. Een ruime meerderheid van de Kamer wenst al lange tijd dat kabelaanbieders hun televisiesignaal ook aan concurrenten aanbieden voor wederverkoop, met dit amendement wordt dit geregeld. Alleen indien sprake is van een zeer klein omroepnetwerk met een zeer gering aantal gebruikers en daarmee een zeer gering aantal potentiële klanten voor wederverkoop, kan OPTA besluiten af te zien van de verplichting het programma-aanbod beschikbaar te stellen voor wederverkoop. Er valt wat dat betreft geen duidelijke grens te stellen van het aantal aangeslotenen van een omroepnetwerk, maar gedacht moet worden aan enkele duizenden huishoudens, niet tien- of honderdduizenden.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, SGP, ChristenUnie, CDA en de PVV

Artikel I, onderdeel AD

13 → 31 → **32** (Van Bommel)

Dit amendement heeft als doel het wettelijk waarborgen dat consumenten altijd tegen concurrerende tarieven de mogelijkheid blijven behouden om abonnementen af te sluiten waarbij per seconde wordt afgerekend. De tarieven zouden ook concurrerend moeten zijn ten opzichte van de varianten die niet per seconde afrekenen.

Hiertoe voegt het amendement via een wijziging van artikel I, onderdeel AD, van het wetsvoorstel, een extra lid toe aan artikel 7.2a van de Telecommunicatiewet.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66 en de PVV

datum 23 juni 2011

blad 3

Amendement 29 (Verhoeven c.s.) onderdeel I, artikel 7.4a, eerste lid

30 → 33 → 38 → **41** (Dijkgraaf/Verburg)

De uitzondering in onderdeel e is bedoeld om in het kader van de contractvrijheid ruimte te bieden voor overeenkomsten tussen aanbieder en abonnee waarbij sprake is van internetfiltering op grond van ideële motieven. Met deze uitzonderingsbepaling behouden eindgebruikers de vrijheid om uit ideële motieven te kiezen voor een aanbieder die abonnementsvormen aanbiedt waarin de toegang tot bepaalde diensten en toepassingen (met betrekking tot bijvoorbeeld porno, geweld en drugs) wordt geblokkeerd. Om te voorkomen dat oneigenlijk gebruik gemaakt wordt van deze uitzonderingsbepaling mag de aanbieder voor de overeengekomen blokkering van bepaalde diensten en toepassingen geen kortingen of andere voordelen bieden. Dat voorkomt situaties waarin een aanbieder 'korting' op het abonnement biedt in ruil voor een verzoek om concurrerende diensten te blokkeren. Bovendien geldt de uitzondering alleen voor aanbieders die al voor 1 juni 2011 de mogelijkheid boden om de genoemde overeenkomsten te sluiten. Zo wordt voorkomen dat misbruik gemaakt wordt van deze uitzonderingsbepaling.

Deze toelichting vervangt dat onderdeel van de toelichting op het amendement Verhoeven c.s. dat betrekking heeft op internetfiltering. Aanbieders behouden de vrijheid om, zoals op grond van ideële motieven door eindgebruikers wordt gewenst, alleen abonnementsvormen aan te bieden waarin de hiervoor genoemde vorm van filtering wordt toegepast.

**Aangenomen. Voor: SP, PvdA, VVD, SGP, ChristenUnie en het CDA
PvdA wordt geacht tegen het amendement te hebben gestemd**

Artikel I, onderdeel AH, artikel 7.4a

Artikel VIa

10 → 17 → **29** (Verhoeven c.s.)

Eindgebruikers moeten zelf kunnen beslissen welke inhoud zij willen verzenden en ontvangen, en welke diensten, toepassingen, hardware en software zij hiervoor willen gebruiken (conform overweging 28 van Richtlijn 2009/136/EG). Het door de minister voorgestelde artikel 7.4a Telecommunicatiewet kan dit echter niet afdoende waarborgen, omdat het internetproviders de mogelijkheid laat om de toegang tot websites of diensten te beperken. Internetproviders zullen steeds vaker maatregelen nemen om internetverkeer te belemmeren of te vertragen, hetzij uit eigen initiatief, hetzij onder druk van derden, tenzij dit wordt verboden. Dit amendement is bedoeld om het door de minister voorgestelde artikel 7.4a Telecommunicatiewet te vervangen.

Het amendement is erop gericht om de keuze- en uitingsvrijheid van eindgebruikers op het internet te maximaliseren. Met de term «internet» wordt bedoeld op het wereldwijde, publieke netwerk van eindpunten met door de Internet Assigned Numbers Authority toegewezen IP-adressen. Het is niet de bedoeling om de «reservering» van bandbreedte voor IP-gebaseerde diensten die via het eigen netwerk worden aangeboden, zoals IP-gebaseerde televisie die niet via het internet wordt aangeboden, te verbieden: dit zijn geen diensten of toepassingen op het internet. De term internet moet echter breed worden uitgelegd, om te voorkomen dat aanbieders de strekking van deze bepaling kunnen omzeilen. Met de term «aanbieder van een internettoegangsdienst» wordt bedoeld op de

datum 23 juni 2011

blad 4

term, zoals deze wordt gebruikt in de bijlage behorende bij artikel 13.2a van de Telecommunicatiewet.

Het moge duidelijk zijn dat de term internettoegangsdienst breed moet worden uitgelegd, om te voorkomen dat deze bepaling wordt omzeild. Indien toegang tot websites, meerdere diensten of toepassingen, zoals apps, wordt aangeboden is er in ieder geval sprake van een internettoegangsdienst. Het is op grond van dit artikel dan ook in ieder geval niet toegestaan om een dienst, bestaande uit toegang tot (bepaalde) webpagina's, diensten of toepassingen, aan te bieden, waarbij het gebruik van bepaalde toepassingen of diensten wordt geblokkeerd of apart wordt getarifeerd. Dit betekent dat aanbieders wel losse diensten via het internet, maar geen pakketten voor toegang tot een deel van het internet kunnen aanbieden. Uiteraard kunnen aanbieders hun abonnementen voor internettoegang wel differentiëren op andere manieren, bijvoorbeeld in beschikbare bandbreedte en datalimieten.

Deze beperking van het gedrag van aanbieders van internettoegangsdiensten is noodzakelijk om de open en onbelemmerde toegang tot internet voor zowel (online) dienstenaanbieders als burgers en ondernemingen te waarborgen. Voorkomen moet worden dat aanbieders van internettoegang de toegang tot of het aanbieden van bepaalde informatie of diensten blokkeren of belemmeren.

Het amendement verbiedt het belemmeren of vertragen van diensten of toepassingen op internet. Dit betekent ten eerste dat een aanbieder niet een dienst of toepassing van een specifieke partij mag belemmeren of vertragen. Het betekent daarnaast dat de aanbieder ook geen specifieke dienst of toepassing, zoals bijvoorbeeld internettelefonie, mag belemmeren of vertragen. Het amendement strekt onder meer ter voorkoming van de schade die een eindgebruiker lijdt door schending van de hierin vervatte norm. Ter vermijding van misverstanden hechten de indieners eraan om te benadrukken dat het providers op grond van dit artikel is toegestaan om losse diensten aan te bieden via internet. Zo kan de aanbieder een los abonnement aanbieden voor mobiel bellen via VoIP in plaats van met de gewone mobiele telefoondienst (denk hierbij aan een VoIP mobiele telefonie-abonnement). Deze dienst wordt weliswaar via het internet geleverd, maar het is geen dienst die bedoeld is om toegang tot internet te verlenen. Een dergelijke dienst is dan ook geen internettoegangsdienst zoals bedoeld in dit artikel, maar een telefoondienst. In deze gevallen is het toegestaan het overige internetverkeer (bij een VoIP-onlyabonnement al het verkeer dat niet voor VoIP wordt gebruikt) te blokkeren.

Slechts in beperkte, in de in het voorgestelde artikel 7.4a, eerste lid, onder a tot en met d omschreven, gevallen mag een uitzondering worden gemaakt op het beginsel dat internetproviders verkeer van eindgebruikers niet mogen belemmeren of vertragen. Die uitzonderingen moeten bovendien beperkt worden uitgelegd, waarbij de beoordeling van de noodzakelijkheid naar het oordeel van de indieners moet plaatsvinden aan de hand van maatstaven van proportionaliteit en subsidiariteit die vergelijkbaar zijn met criteria die in het kader van de toepassing van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zijn ontwikkeld.

De uitzondering onder a is erop gericht om te garanderen dat in het geval van congestie, verkeer dat zonder vertraging moet worden doorgegeven (zoals internettelefonie) ook snel kan worden doorgegeven, en dat in zo een geval ander verkeer mag worden vertraagd. Slechts weinig maatregelen zullen naar het oordeel van de indieners noodzakelijk geacht kunnen worden. De meest effectieve methode om de gevolgen van congestie te bestrijden

datum 23 juni 2011

blad 5

is immers om congestie te vermijden. Aanbieders kunnen congestie in de eerste plaats vermijden door voldoende in capaciteit te investeren. Mocht echter sprake zijn van congestie, dan moeten de maatregelen onder deze uitzondering erop gericht zijn om te bevorderen dat eindgebruikers maximaal toegang blijven houden tot informatie, informatie kunnen verspreiden, en toepassingen of diensten kunnen gebruiken. Aanbieders mogen onder deze uitzondering bovendien alleen maatregelen nemen die niet discriminerend zijn, dus aanbieders moeten gelijksoortige diensten of toepassingen hetzelfde behandelen. Hierbij ligt het voor de hand dat een zwaardere dienst als eerste wordt vertraagd. De maatregelen moeten worden opgeheven wanneer geen sprake van congestie meer is. Het amendement beoogt niet te verhinderen dat de aanbieder noodzakelijk netwerkmanagement toepast, teneinde een goede doorgifte en toegang te garanderen. Daarnaast kan de aanbieder bij congestie verkeer van abonnees die een internetabonnement met een hoge bandbreedte hebben proportioneel prioriteren boven verkeer van abonnees die een internetabonnement met een lagere bandbreedte hebben afgenomen, naar verhouding van het verschil in bandbreedte tussen deze abonnementen. De uitzondering onder b is erop gericht om het blokkeren van verkeer dat de veiligheid of integriteit van het netwerk of het randapparaat van de eindgebruiker aantast mogelijk te maken (conform de hierboven genoemde overweging 28). Onder verkeer dat de veiligheid of integriteit van het netwerk aantast valt bijvoorbeeld verkeer afkomstig van computers die onderdeel uitmaken van een botnet en worden ingezet voor een distributed denial of service-aanval. Onder aantastingen van de veiligheid of integriteit van het randapparaat van de eindgebruiker worden bijvoorbeeld verstaan verkeer waarmee door een hacker die zonder toestemming van de gebruiker de inhoud van bestanden op de pc worden bekeken, gekopieerd of gewijzigd. Ook hier geldt dat een maatregel proportioneel moet zijn, dus onder meer beperkt moet zijn tot enkel het verkeer dat de veiligheid of integriteit aantast en niet meer van kracht moet zijn als dit verkeer niet meer wordt verzonden. De term «integriteit en veiligheid» moet beperkt worden uitgelegd en strekt niet tot bescherming van belangen van derden. Onder de maatregelen ten behoeve van de integriteit en veiligheid van de dienst en het netwerk valt ook het blokkeren van uitgaande spam door de aanbieder.

De uitzondering onder c is erop gericht om het blokkeren van ongevraagde commerciële communicatie, zoals spam, mogelijk te maken.

De uitzondering onder d is erop gericht om rekening te houden met de situatie dat aanbieders bij formele wet verplicht worden om bepaald verkeer te belemmeren of te vertragen, of op grond van een rechterlijke uitspraak hiertoe verplicht worden.

Het tweede lid is erop gericht om te garanderen dat een maatregel die de integriteit of veiligheid van een netwerk of dienst moet vrijwaren, met voldoende procedurele waarborgen wordt omkleed. Het zou bijvoorbeeld internetproviders onder dit lid pas toegestaan zijn om in beperkte gevallen verkeer dat afkomstig is van botnets binnen hun netwerk te blokkeren, wanneer een eindgebruiker waarvan het verkeer afkomstig is, geïnformeerd is en zelf in staat is gesteld om maatregelen te nemen om verzending van het betreffende verkeer te beëindigen. Daarmee wordt bijvoorbeeld de onwenselijke situatie voorkomen dat een bedrijfsnetwerk geheel van internet wordt afgesloten als de provider heeft vastgesteld dat binnen dit netwerk een computer is ontdekt die onderdeel uitmaakt van een botnet: de systeembeheerder van het bedrijfsnetwerk wordt eerst zelf in de gelegenheid om de geïnfecteerde computer uit te zetten.

datum 23 juni 2011

blad 6

Het derde lid is bedoeld om te voorkomen dat aanbieders voor internettoegangsdiensten tarieven in rekening brengen die tot gevolg hebben dat de toegang tot specifieke diensten of toepassingen op internet in de praktijk wordt belemmerd. Dit staat los van verschillende tarieven voor verschil in bandbreedte. Op grond van dit lid is het aanbieders bijvoorbeeld verboden om eindgebruikers een hoger tarief te vragen voor internettoegang waarbij internettelefonie gebruikt wordt dan voor internettoegang waarbij dat niet het geval is. Ter vermijding van misverstanden benadrukken de indieners graag dat het is toegestaan om een internettoegangsdienst in combinatie met filtersoftware of -technologie, bijvoorbeeld voor «parental controls» of gefilterd internet voor religieuze gemeenschappen of scholen aan te bieden. Om te voorkomen dat het beginsel van netneutraliteit wordt omzeild, wordt benadrukt dat de levering, de kwaliteit of het tarief van de internettoegangsdienst niet afhankelijk mag zijn van of de filtersoftware of -technologie wordt toegepast. De abonnee moet dus de vrijheid hebben om de afgenomen internettoegangsdienst ook zonder de filtersoftware te gebruiken.

Het blijft tot slot toegestaan een mobiele internettoegangsdienst aan te bieden die alleen in Nederland, en niet in het buitenland, kan worden gebruikt. Dit kan aantrekkelijk zijn voor de abonnee om roamingtarieven bij internetgebruik in het buitenland te voorkomen.

Het vierde lid biedt de mogelijkheid om bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regels te stellen met betrekking tot het bepaalde in het eerste tot en met derde lid. In geval van (op het moment van vaststellen van dit artikel nog) onvoorziene omstandigheden kan het nodig zijn om het eerste tot en met derde lid te verduidelijken of specificeren. Bij lagere regelgeving kunnen alleen verduidelijkingen van het eerste tot en met derde lid worden geregeld. Er kunnen bij lagere regelgeving geen aanvullende uitzonderingsgronden op het beginsel van netneutraliteit worden geformuleerd. Voor algemene maatregelen van bestuur op grond van het vierde lid geldt een voorhangprocedure.

In het vijfde lid is het door de regering voorgestelde artikel 7.4a geïmplementeerd.

In artikel VIb wordt overgangsrecht voorgesteld voor artikel 7.4a. Artikel 7.4a zoals dat komt te luiden vanaf de datum van inwerkingtreding zal gelden voor alle overeenkomsten tot levering van een internettoegangsdienst. In het belang van de rechtszekerheid en om de aanbieders een redelijke termijn te geven aan deze verplichting te voldoen, wordt voorgesteld om bestaande overeenkomsten vrij te stellen van artikel 7.4a. Deze overgangssituatie geldt gedurende een jaar na de datum van inwerkingtreding. De verplichting om te handelen overeenkomstig artikel 7.4a geldt wel voor alle overeenkomsten tot levering van een internettoegangsdienst die na de datum van inwerkingtreding van artikel 7.4a worden gesloten en voor overeenkomsten die na deze datum (stilzwijgend) worden verlengd of vernieuwd. Uiteraard staat het aanbieders vrij om ook vóór inwerkingtreding van artikel 7.4a overeenkomsten aan te bieden en af te sluiten die, vooruitlopend op de inwerkingtreding, voldoen aan artikel 7.4a.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, ChristenUnie, CDA en de PVV

Artikel I, onderdeel AI

Artikel 7.6

21 → 22 → 35 → **40** (Van Dam)

Het demissionair kabinet heeft aangegeven dat zij sympathie heeft voor beleid

datum 23 juni 2011

blad 7

dat gebruikers wil beschermen tegen lichtvaardig afsluiten van internettoegang (zie onder meer Kamerstukken II 2009/10, 21 501-33, nr. 230). Op dit moment kunnen internetproviders volgens hun algemene voorwaarden om talloze redenen de internettoegang van gebruikers beperken of afsluiten. Gelet op het belang van internettoegang in Nederland, is het noodzakelijk om de omstandigheden waaronder een aanbieder internettoegang mag beëindigen of opschorten, limitatief te omschrijven. Met de term "aanbieder van een internettoegangsdienst" wordt bedoeld op de term, zoals deze wordt gebruikt in de bijlage behorende bij artikel 13.2a van de Telecommunicatiewet. Voor alle duidelijkheid ziet dit nieuwe artikel niet op webhosting. Conform de wettelijke bepalingen en de Notice and Takedown-procedure die de sector zelf heeft opgesteld, kunnen websites offline gehaald worden als sprake is van onmiskenbaar onrechtmatige of strafbare zaken.

In onderdeel a is opgenomen dat de aanbieder de dienst mag beëindigen als de abonnee daarom verzoekt. De abonnee is de persoon die het contract heeft gesloten met de aanbieder van de internettoegangsdienst. Die kan zelf het contract beëindigen, waarna de aanbieder de dienstverlening kan beëindigen. Onderdeel b regelt dat de aanbieder de dienst mag beëindigen als de abonnee zijn betalingsverplichtingen niet nakomt of failliet gaat. Conform het contractrecht uit het Burgerlijk Wetboek moet de abonnee daarbij eerst in gebreke worden gesteld en krijgt hij de gelegenheid het gebrek te herstellen en alsnog aan zijn betalingsverplichting te voldoen. Indien de abonnee meent wel betaald te hebben staat hem indien nodig de weg naar de geschillencommissie, de OPTA of de rechter open.

Onderdeel c regelt dat de aanbieder de dienst mag beëindigen als de abonnee bedrog heeft gepleegd, zoals bijvoorbeeld het opgeven van een valse identiteit of een vals adres. De aanbieder moet dit bedrog wel aantonen, dus de bewijslast ligt bij de aanbieder. Met het tweede lid wordt gegarandeerd dat de aanbieder een zorgvuldige procedure volgt indien hij van mening is dat de abonnee bedrog heeft gepleegd.

Onderdeel d regelt dat een aanbieder de dienstverlening mag beëindigen als de contractstermijn van een overeenkomst voor bepaalde duur afloopt. Normaal gesproken wordt zo'n overeenkomst voortgezet als een overeenkomst van onbepaalde duur die per maand opzegbaar is. De abonnee zal bij het afsluiten van een abonnement voor een internettoegangsdienst er op rekenen dat zijn abonnement na een initiële contractsduur van één of twee jaar wordt voortgezet als overeenkomst voor onbepaalde duur. Vandaar dat in dit onderdeel is opgenomen dat de dienstverlening alleen mag worden beëindigd als de abonnee ermee instemt dat de dienstverlening eindigt na afloop van de contractperiode. Dat garandeert dat een abonnee goed geïnformeerd is en zijn instemming heeft gegeven aan beëindiging van de dienstverlening en dus niet tegen zijn zin wordt afgesloten.

In onderdeel e wordt geregeld dat de aanbieder de internettoegangsdienst kan beëindigen indien hij daartoe door de wet of de rechter wordt verplicht.

In onderdeel f wordt geregeld dat bij overmacht zoals bedoeld in artikel 6:258 van het Burgerlijk Wetboek de dienstverlening gestaakt kan worden. Dit

datum 23 juni 2011

blad 8

onderdeel verandert daar niets aan, maar dient hier wel te worden opgenomen. Deze zes situaties geven een limitatieve opsomming van de mogelijkheden die de aanbieder heeft om de dienstverlening te beëindigen. Om andere redenen dan de hier genoemde, is beëindiging van de dienstverlening dus niet toegestaan. Dat garandeert dat mensen niet zomaar kunnen worden afgesloten van internet.

De indieners hechten eraan te benadrukken dat in artikel 7.4a al geregeld wordt dat een internetverbinding geblokkeerd kan worden om de veiligheid en integriteit van het netwerk te garanderen. De beëindiging van de dienstverlening om diezelfde reden zou een disproportionele maatregel zijn. De abonnee heeft immers de kans de bedreigingen voor de veiligheid en integriteit van het netwerk die door zijn verbinding of randapparatuur wordt veroorzaakt, te beëindigen. Als hij dat doet, kan de verbinding worden hersteld en zodoende de dienstverlening worden voortgezet.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, SGP, ChristenUnie, CDA en de PVV

Artikel I, onderdeel AQ

Artikel 11.2

16 (Verhoeven c.s.)

Toen Richtlijn 2002/58/EG betreffende privacybescherming in de telecommunicatiesector (de ePrivacyrichtlijn) in de Nederlandse wet werd geïmplementeerd, heeft de Minister van Economische Zaken aangegeven dat niet is voorzien in een bepaling ter implementatie van artikel 5 van deze richtlijn (Kamerstukken II 2002/03, 28 851, nr. 3, p. 46). Hij kondigde toen, mede op aandringen van de Raad van State (Kamerstukken II 2002/03, 28 851, nr. A, p. 3), aan dat een implementatievoorstel op een later moment zou worden gedaan. Het genoemde artikel is naar de mening van de indieners echter nooit correct geïmplementeerd. De Europese Commissie is tegen het Verenigd Koninkrijk inmiddels een inbreukprocedure over de gebrekkige implementatie van dit artikel gestart, wat de noodzaak van een goede implementatie in de Nederlandse wet onderstreept. Thans wordt slechts het derde lid van art. 5 ePrivacyrichtlijn, dat regels stelt voor het gebruik van onder meer cookies en spyware, in het Nederlandse recht geïmplementeerd (zie art. 4.1 van het huidige Besluit Universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen en de Wijziging van de Telecommunicatiewet ter implementatie van de herziene telecommunicatierichtlijnen). Daarmee blijft echter een belangrijk deel van deze bepaling niet geïmplementeerd. Dit amendement strekt ertoe om artikel 5 lid 1 van de ePrivacyrichtlijn te implementeren.

In de artikelen 139c en 273d Wetboek van Strafrecht zijn ook bepalingen opgenomen die erop gericht zijn om te voorkomen dat de aanbieder inbreuk maakt op het communicatiegeheim. Het onderhavige voorstel is bedoeld als aanvulling op deze artikelen. Op grond hiervan is onder meer uitdrukkelijke toestemming van de abonnee vereist en daarnaast worden de doeleinden waarvoor communicatie mag worden gecontroleerd beperkt. Deze bepaling wordt door OPTA in plaats van het Openbaar Ministerie gehandhaafd.

Lid 1 van dit artikel bevat een algemene zorgplicht van de aanbieders ten aanzien van de communicatie en daarmee verband houdende gegevens die via hun netwerk en diensten

datum 23 juni 2011

blad 9

wordt vervoerd. Dit is een nadere uitwerking van de plicht van aanbieders om het communicatiegeheim te waarborgen en te respecteren. Dit lid laat de bepalingen in hoofdstuk 13 Telecommunicatiewet, over onder meer de aftapbaarheid van netwerken en diensten, onverlet. De term «met de communicatie verband houdende gegevens» is breed, en omvat onder meer verkeersgegevens en locatiegegevens.

Lid 2 bevat een algemeen verbod op het meeluisteren naar verkeer dat via aanbieders wordt getransporteerd, behalve in het geval dat specifiek omschreven uitzonderingen van toepassing zijn. Niet alleen het opslaan, maar ook het zonder opslag analyseren van communicatie is onder dit lid verboden. De uitzonderingen onder a tot en met d moeten beperkt worden uitgelegd, zoals ook blijkt uit de woorden «indien en voor zover». Hiermee willen de indieners onderstrepen dat een uitzondering nooit verder mag gaan dan noodzakelijk, en dus moet voldoen aan strikte eisen van proportionaliteit. Ook het gebruik van de term «noodzakelijk» in de uitzonderingen is bedoeld om deze toets te onderstrepen. De uitzondering onder a is erop gericht om de abonnee de vrijheid te laten ervoor te kiezen dat zijn communicatie wordt geanalyseerd. Omdat dit een vergaande inperking van de persoonlijke levenssfeer en het communicatiegeheim van zowel de abonnee als andere gebruikers waarmee de abonnee communiceert is, is vereist dat de toestemming van de klant «uitdrukkelijk» is. Hiermee wordt bedoeld op de toestemming zoals vereist in artikel 23 Wet bescherming persoonsgegevens. De uitzondering onder b is erop gericht om het voor aanbieders mogelijk te maken om maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn voor het beschermen van hun netwerken of diensten. De uitzondering onder c is afkomstig uit artikel 5 lid 1 van de ePrivacyrichtlijn. De uitzondering onder d is erop gericht om te verduidelijken dat een aanbieder uitvoering mag geven aan een wettelijk voorschrift of rechterlijk bevel.

Indien een onderneming een derde inschakelt voor het verrichten van werkzaamheden (bijvoorbeeld via onderaanneming) blijft de ondernemer (als opdrachtgever) verantwoordelijk voor een goede dienstverlening aan zijn klanten en voor naleving van wettelijke verplichtingen. Dat geldt ook voor de aanbieder van een openbaar elektronisch communicatienetwerk of de aanbieder van een openbare elektronische communicatiedienst die door een derde werkzaamheden laat uitvoeren ten behoeve van zijn netwerk of dienstverlening. In de afspraken met de uitvoerende partij zal een aanbieder voortaan ook moeten voorzien in het waarborgen van de naleving van de in dit artikel opgenomen verplichtingen ten aanzien van de vertrouwelijkheid van communicatie en gegevens. Immers, als de in dit artikel opgenomen verplichtingen worden geschonden, zal de toezichthouder de verantwoordelijke aanbieder daarop aanspreken, ook als de aanbieder de betrokken werkzaamheden heeft uitbesteed aan een derde.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, SGP, ChristenUnie, CDA en de PVV

Artikel I, onderdeel AV, artikel 11.7a

14 → 34 → **39** (Van Bommel/Van Dam)

Dit amendement voegt aan artikel 11.7a van de Telecommunicatiewet (Tw) toe, dat dit artikel geldt «onverminderd de Wet bescherming persoonsgegevens» (Wbp). Dit verduidelijkt dat artikel 11.7a Tw niets afdoet aan de werking van de Wbp.

Artikel 5, derde lid, van de Universeledienstrichtlijn en artikel 11.7a Tw

datum 23 juni 2011

blad 10

schrijven voor dat bij het lezen of plaatsen van alle soorten gegevens, waaronder alle soorten cookies (zowel «first party» als «third party» cookies) op de randapparatuur van een gebruiker, voorafgaande «toestemming» van de gebruiker vereist is, en dat voorafgaand aan die toestemming duidelijke en volledige informatie moet worden verstrekt. In artikel 11.1, onderdeel g, Tw staat dat onder «toestemming» in de Telecommunicatiewet moet worden verstaan «toestemming» als bedoeld in artikel 1, onderdeel i, Wbp. Dit betekent dat er bij het plaatsen van alle soorten cookies (met uitzondering van de cookies bedoeld in het derde lid van 11.7a Tw) in ieder geval sprake moet zijn van een «vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting waarmee de betrokkene aanvaardt» dat er cookies worden geplaatst op en gelezen van zijn computer. De minister heeft in het debat op 18 juni 2011 uitgelegd dat ten aanzien van browsers geldt dat de huidige browsers, die vaak standaard zo zijn ingesteld dat zij alle cookies accepteren, niet geschikt zijn om toestemming te verlenen. Dit kan natuurlijk veranderen als nieuwe of vernieuwende browsers de mogelijkheid bieden om specifiek aan te geven welk soort cookies de gebruiker wil accepteren, maar op dit moment is dat niet zo. Daarmee voldoen de huidige browserinstellingen niet aan de toestemmingseis die nu in artikel 11.7a Tw (dat via artikel 11.1, onderdeel g, Tw verwijst naar de definitie in de Wbp) aan het mogen plaatsen of lezen van cookies wordt gesteld. De indieners onderstrepen deze conclusie.

Dit amendement heeft tot doel dat de betrokken gebruiker van openbare elektronische communicatiediensten, zoals internet en telefonie, te allen tijde controle heeft en houdt over zijn of haar eigen gegevens. Dat cookies gebruikt kunnen worden om persoonsgegevens te verzamelen wordt benadrukt in brieven van het CBP aan de Tweede Kamer en in onderzoek van het Instituut voor Informatierecht (Zuiderveen Borgesius, 2011). Wanneer door middel van het gebruik van cookies persoonsgegevens worden verwerkt, met name bijvoorbeeld door het gebruik van «third party» cookies voor «behavioral advertising», dient de gebruiker zelf een expliciete keuze te maken. In dat geval is de Wbp onverminderd van toepassing. Los van het toestemmingsvereiste voor het plaatsen en lezen van cookies in artikel 11.7a Tw moet altijd ook nog aan de vereisten in de Wbp worden voldaan indien er bij of door middel van het plaatsen of lezen van cookies persoonsgegevens worden verwerkt. Dit betekent dat in die gevallen op grond van artikel 8 Wbp «ondubbelzinnige» toestemming vereist is, en bij de verwerking van bijzondere persoonsgegevens op grond van artikel 23 Wbp «uitdrukkelijke» toestemming – ook als deze persoonsgegevens via cookies worden verwerkt. Artikel 11.7a Tw doet daar niets aan af. De benadrukking daarvan in het amendement voorkomt dat de indruk ontstaat dat met het verkrijgen van toestemming voor het plaatsen of lezen van een cookie op grond van artikel 11.7a Tw ook een grond voor verwerking van de met deze cookie verzamelde persoonsgegevens in de zin van de Wbp ontstaat. Dat is uitdrukkelijk niet het geval.

Het tweede lid van dit amendement regelt dat voor het plaatsen of uitlezen van gegevens in de randapparatuur van de gebruiker die tot doel heeft het

datum 23 juni 2011

blad 11

gebruik van verschillende diensten van de informatiemaatschappij te verzamelen, combineren of analyseren, altijd datzelfde regime gaat gelden. Ook wanneer niet kan worden bewezen dat in de strikte zin van het woord persoonsgegevens worden verzameld of verwerkt, worden de bedoelde handelingen aangemerkt als het verzamelen of verwerken van persoonsgegevens. Daarmee gaat voor deze categorie handelingen, waarvan het plaatsen en uitlezen van zogeheten tracking cookies de meest bekende is, het strengere regime van de Wbp gelden. Dat wil zeggen dat de gebruiker een ondubbelzinnige toestemming moet verstrekken.

De indieners benadrukken dat dit geenszins tot gevolg heeft dat de gebruiker elke keer als een cookie wordt geplaatst of uitgelezen zijn toestemming daarvoor moet verlenen. De bepalingen in de Wbp gaan er vanuit dat degene die persoonsgegevens verzamelt of verwerkt de toestemming verkregen moet hebben van de persoon waarvan de gegevens verzameld of verwerkt worden. De aanbieder moet dat kunnen aantonen. Dat geldt met dit amendement ook voor de tracking cookies die onder dit regime komen te vallen. De aanbieder moet kunnen aantonen dat de gebruiker toestemming heeft verleend voor het plaatsen en uitlezen van de betreffende cookies door de aanbieder. De toestemming hoeft slechts eenmalig verkregen te worden en dus niet bij elke handeling opnieuw. De aanbieder kan die toestemming zelfstandig verkrijgen van de gebruiker, maar ook collectief. Dat laatste vergt voor de gebruiker slechts een enkele handeling, waarna ongestoord gebruik kan worden gemaakt van het internet en andere diensten. Het is aan de sector zelf om dit slim te organiseren. Essentieel is dat de toestemming ondubbelzinnig is, zoals bedoeld in de Wet bescherming persoonsgegevens.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66 en de PVV

Artikel IIIa

19 → **28** (Van Dam)

Met dit amendement wordt geregeld dat aangeslotenen van een omroepnetwerk (kabeltelevisie) kunnen kiezen voor een aanbieder van het pakket TV- en radiozenders. Dat gebeurt door de aanbieders van de kabelnetwerken te verplichten hun aanbod ook op groothandelniveau aan te bieden tegen een kostengeoriënteerd tarief, zodat dit aanbod door concurrerende aanbieders op groothandelniveau kan worden ingekocht en vervolgens kan worden doorverkocht aan consumenten. Met het tweede lid wordt de mogelijkheid gecreëerd voor de regering om nadere regels te maken over de wijze waarop dat kostengeoriënteerde tarief wordt vastgesteld, de hoogte van dat tarief en de overige voorwaarden waaronder het aanbod beschikbaar moet worden gesteld.

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66 en de PVV

Verworpen, ingetrokken en/of vervallen amendementen

Artikel I, onderdeel AN

Onderdeel b

20 → **36** (Van Dam)

datum 23 juni 2011

blad 12

In artikel 9.1 is de inhoud van de zogenaamde universele dienst opgenomen. Die omvat tot op heden nog altijd slechts telefonie. Het ligt voor de hand deze universele dienst uit te breiden met de technische mogelijkheid een internettoegangsdienst te kunnen leveren, zodat iedereen in Nederland op elk adres altijd toegang tot internet kan krijgen. Daarbij moet bij ministeriële regeling de minimale snelheid worden vastgelegd voor de internettoegangsdienst. Bovendien moet deze minimale snelheid de eerste vijf jaar na de inwerkingtreding van deze wet trapsgewijs worden verhoogd. Dat geeft de regering de gelegenheid om net als in andere Europese landen zoals Zweden en Finland ook Nederlandse burgers recht te geven op een breedbandige internetverbinding en de ambitie te stellen om de minimale bandbreedte van de verbinding de komende vijf jaar op te trekken naar de snelheid van supersnel breedband. In Zweden en Finland krijgen burgers vanaf 2015 recht op een breedbandverbinding met een snelheid van minimaal 100 MBit per seconde. De ambitie van de indiener is om in Nederland een soortgelijk recht met diezelfde ambitie te introduceren, maar de indiener geeft de regering graag de ruimte om zelf invulling te geven aan deze ambitie.

Verworpen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks en D66

Artikel I, onderdeel AH, artikel 7.4a

11 (Schaart)

Eindgebruikers moeten zelf kunnen beslissen welke inhoud zij willen verzenden en ontvangen, en welke diensten, toepassingen, hardware en software zij hiervoor willen gebruiken (conform overweging 28 van Richtlijn 2009/136/EG). Dit amendement is bedoeld om het door de minister voorgestelde artikel 7.4a Telecommunicatiewet te vervangen.

Het amendement is erop gericht om de keuze- en uitingsvrijheid van eindgebruikers op het internet te maximaliseren. Met de term «internet» wordt bedoeld op het wereldwijde, publieke netwerk van eindpunten met door de Internet Assigned Numbers Authority toegewezen IP-adressen. Het is niet de bedoeling om de «reservering» van bandbreedte voor IP-gebaseerde diensten die via het eigen netwerk worden aangeboden, zoals IP-gebaseerde televisie en telefonie die niet via het internet wordt aangeboden, te verbieden: dit zijn geen diensten of toepassingen op het internet. Het is de bedoeling mogelijk te maken dat aanbieders voor eindgebruikers speciale pakketten mogelijk maken, waarbij extra functionaliteit wordt geboden tegen aparte vergoedingen. Immers, er zijn grote verschillen in wat klanten wensen. Al te vergaande inmenging op dit moment in de commerciële vrijheid is uit den boze. Het amendement steunt voluit het beleid van de Europese Commissaris Kroes die transparantie over internettoegang noodzakelijk acht, maar verdergaande inmenging op dit moment ongewenst vindt. Tegelijk acht het amendement blokkering van afzonderlijke diensten of toepassingen uit den boze. De term internet heeft betrekking op het zogenaamde «best effort» internet, waarop dienst- en applicatie-aanbieders in vrijheid hun dienstverlening aanbieden. In die zin moet de term internet breed worden uitgelegd, om te voorkomen dat aanbieders de strekking van deze bepaling kunnen omzeilen. Met de term «aanbieder van een internettoegangsdienst» wordt bedoeld op de term, zoals deze wordt gebruikt in de bijlage behorende bij artikel 13.2a van de Telecommunicatiewet.

datum 23 juni 2011

blad 13

Het amendement verbiedt het belemmeren of vertragen van afzonderlijke diensten of toepassingen op internet. Dit betekent dat een aanbieder niet een dienst of toepassing van een specifieke partij mag belemmeren of vertragen.

Slechts in beperkte, in de in het voorgestelde artikel 7.4a, eerste lid, onder a tot en met e omschreven, gevallen mag een uitzondering worden gemaakt op het beginsel dat internetproviders verkeer van eindgebruikers niet mogen belemmeren of vertragen. Dit laat natuurlijk onverlet de mogelijkheden die aanbieders op grond van het civiele recht hebben tot opschorting of ontbinding van de overeenkomst in geval van tekortkoming door de contractanten (zoals bij wanbetaling).

De uitzondering onder a is erop gericht om te garanderen dat in het geval van congestie, verkeer dat zonder vertraging moet worden doorgegeven ook snel kan worden doorgegeven, en dat in zo een geval ander verkeer mag worden vertraagd. Het amendement beoogt niet het noodzakelijke netwerkmanagement, teneinde een goede toegang te garanderen, te voorkomen.

De uitzondering onder b is erop gericht om het blokkeren van verkeer dat de veiligheid of integriteit van het netwerk aantast, zoals verkeer afkomstig van computers die onderdeel uitmaken van een botnet en worden ingezet voor een distributed denial of service-aanval, mogelijk te maken (conform de hierboven genoemde overweging 28). Zoals bij de andere uitzonderingen, geldt hier dat een maatregel proportioneel moet zijn, dus onder meer beperkt moet zijn tot enkel het verkeer dat de veiligheid of integriteit aantast en niet meer van kracht moet zijn als dit verkeer niet meer wordt verzonden. Botnets zullen echter niet alleen de systemen van de aanbieder bedreigen, maar ook (en vooral) de netwerken en apparaten van eindgebruikers. Het moet mogelijk blijven dat aanbieders het verkeer daar niet naar toe geleiden. Het aanbieden van «fire-walls» en middelen tegen kwaadaardig internetgebruik mag niet worden beperkt. Van de aanbieders mag wel worden verwacht dat zij hun abonnees hierover adequaat informeren. Daartoe strekt de in artikel 7.3 opgenomen transparantieplichting.

De uitzondering onder c is erop gericht om het blokkeren van ongevraagde commerciële communicatie, zoals spam, mogelijk te maken.

De uitzondering onder d is erop gericht om rekening te houden met de situatie dat aanbieders bij formele wet verplicht worden om bepaald verkeer te belemmeren of te vertragen, of op grond van een rechterlijke uitspraak hiertoe verplicht worden.

De uitzondering onder e zorgt ervoor dat de mogelijkheid open blijft om op basis van een expliciete overeenkomst tussen aanbieder en eindgebruiker (dat zijn ook zakelijke klanten) een afwijkende afspraak te maken. Het gaat te ver de contractsvrijheid in dit opzicht helemaal opzij te zetten. Natuurlijk moet het daarbij dan wel gaan om een expliciete toestemming van de klant die hij goed geïnformeerd heeft kunnen maken. Het gaat in de praktijk om situaties waarbij werkgevers het zakelijk gebruik van internetdiensten willen limiteren. Bijvoorbeeld voor het gebruik van mobiele internettoegang in het buitenland. In het tweede lid is neergelegd het uitgangspunt dat elke aanbieder aan al zijn klanten een aanbod moet hebben dat volledige toegang tot internet garandeert.

In het derde lid is het door de regering voorgestelde artikel 7.4a geïmplementeerd.

Ingetrokken

datum 23 juni 2011

blad 14

Moties

23 (Verhoeven/Van Dam over de veilingregeling)

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, ChristenUnie en de PVV

24 (Verburg/Schaart) over netneutraliteit

Ingetrokken

25 (Gesthuizen) over visie en inzet van het kabinet

Verworpen. Voor: SP, PvdD, PvdA, GroenLinks, D66, SGP en de ChristenUnie

26 (Van Bommel) over nummerbehoud

Ingetrokken

27 (Schaart/Verburg) over verstoring van de dienstverlening

Aangenomen. Voor: SP, PvdD, GroenLinks, VVD, SGP, ChristenUnie, CDA en de PVV